

VAN 2 BOEKEN

Het eene heet: „De zeven tuinen.”
’t Is van Arthur van Schendel.
’t Andere: „Bolle.”

De auteur is Joh. Vis.

Men kan het een dwaasheid noemen, om deze twee boeken bij elkaar te nemen. Want ’t eene lijkt nu net niets op het andere, al zijn het beide epische werken. Maar het kan zijn nut hebben het verschil te zien, de tegenstelling zelfs.

Dat er stijlverschil is, doet hier weinig ter zake. Dit kan pleiten voor de waarde van beide verschijningen. Iedere auteur heeft zijn eigen persoonlijke stijl.

Dat de milieu’s der verhalen niet dezelfde zijn, is evenmin van beteekenis. Maar wel verdient het aandacht, dat de instelling op het leven bij den eenen schrijver een geheel andere is dan die bij den anderen. Er is tweërlei levensbeschouwing.

„Bolle” is een positief Christelijk boek. Dat is „De zeven tuinen” niet.

Hiermee wil ik niet zeggen, dat nu Van Schendels werk geen waarde voor het leven heeft. Wie met oordeel lezen kan en in het leven rijkdom en armoede kan onderscheiden, ziet in beide boeken de waarheid van Bijbelwoorden bevestigd. In „Bolle,” een boek over het visschersleven, zou de uitdrukking „een baken in zee” geheel passen, maar dezelfde uitdrukking zou ook beteekenis hebben als ze aan ’t slot van Van Schendels werk was gebezigd.

Op het titelblad van „De zeven tuinen” staat ten overvloede het woord *roman*, alsof men hier iets anders zou kunnen verwachten dan een roman: een natuurbeschouwing of zoo.

„De zeven tuinen” speelt in de rijke wereld van buitenplaatsen. In bosschen en parken; bij vijvers: in een leven vol comfort. Er zijn levens, die de luxe der onbezorgdheid om niet te zeggen der zorgeloosheid willen genieten en die daardoor de zwaarste zorgen zelf binnen het leven halen. Zoo is het geweest in het leven der familiën en bekenden, die de zeven tuinen bezaten.

Van Schendels boek munt uit door compositie en stijl. Hij is de romanschrijver, die de taal beheerscht en die de taal laat beheerschen. Ook hier is weer die voorname wijze van zeggen: het min of meer deftige woord, zelfs in den gesprekvorm. De taal praat met woorden van hooger stand. Als ik maar lukraak blader en lees, is Van Schendel onmiddellijk te herkennen.

Een spiegelkogel verrees boven de kleuren — met snelle schreden liep een gedaante over het gras — iemand kan aantoonen, dat de vooruitzichten degelijk zijn — de donkere takken hingen neder tot den grond — twee jonge men-

*) ’t Eerste boek is een uitgave van J. M. Meulenhoff, Amsterdam; het tweede van J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Arthur van Schendel

schon hieven hun hoofden tegelijk naar de lucht — de baas zwijgt van rechts naar links schouwende — speur waar ge wilt over den grond — enz.

Ook hier is weer het drukke gebruik van het tegenwoordig deelwoord om de actie aanschouwelijk te maken. En het deftige voornaamwoord *ge* past heelmaal niet in den mond van den koetervaal zoo min als in dien van den tuinbaas en den tuinknecht. Maar het past in den Van Schendel-stijl.

Dan is er in dit boek een natuurbeelding die om net op zijn Van Schendels te zeggen: verbazing wekt. De seizoenen volgen elkaar. Men leeft mee in gang en overgang. Men ziet de lenteboomen in hun pracht — de zomerbloemen in hun rijkdom; herfstkleuren, wintertinten — de vogels maken muziek en we hooren de variaties en zien het drukke beweeg van de boomen- en struikenbevolking.

De zeven tuinen zijn paradijzen van schoonheid.

In die tuinen, op de plaatsen leven menschen. Jonge en oude. De kinderen van Blankendaal, die we zien opgroeien; de kinderen van andere buitens — de vrienden en vriendinnen.

We lezen van het dagelijksch leven der oude mevrouw op Blankendaal, van dat van haar zuster op Vonkelem en haar broer Guldellingh van de Sasseen; Silfenholt woont op Gladenborch en Sonnem en St Elooi hebben ook hun eigen menschen en dan woont een oude, vreemde mevrouw op de Wonnebergen. De families zijn als families of goede bekenden met elkaar bevriend; alleen met de oude mevrouw van de Wonnebergen heeft men geen verkeer. Een belangrijke rol spelen de tuinbazen, die zich voor meer dan de tuinen interesseeren. De Kroon met zijn knecht Bastiaan, Andries, Winter e.a. Ze houden van de tuinen, van planten en vogels, ze kennen ze en verzorgen boom en struik, maar ze letten ook op de kin-

deren. Op het opgroeiend geslacht. En ze vergelijken deze levens met de gewassen in de parken. Zoo hier en daar wordt ook over een godsdienstige opvoeding gesproken. Baas De Kroon zegt een gebed voor het eten. De moeder van Reinier, Jacob, Josefientje, Filips en Mathilde, allemaal menschen van Blankendaal, zegt het tegen haar zuster, mevrouw Vroom, dat die vrienden van haar kinderen Marius en Walter zoo evenwichtig zijn, omdat ze in den godsdienst zijn grootgebracht. En ook Klaartje van De Kroon wordt met den Bijbel opgevoed en je hoort, hoe ernstig ze is. Hoe vergevensgezind.

Maar de andere merkt op, dat haar zoon David ook evenwichtig is, al heeft moeder hem nooit naar de catechisatie gestuurd.

Zoo zijn er nog een paar plaatsen, waar de waarde van godsdienst wordt erkend, maar dat is dan ook al.

De opvoeding is over ’t algemeen slap en dit maakt slachtoffers. Bezorgdheid over de toekomst der kinderen wordt weggefilosoferd. Och, ’t loopt allemaal zooals het loopen moet. Kiemen groeien uit. Het leven corrigeert en veel komt vanzelf terecht. „Al te veel bemoeienis deugt niet voor de natuur,” lezen we bij ’t begin en aan ’t slot wordt dat nog eens herhaald: „Denk er om, niet al te veel bemoeienis.” De natuur helpt gezonde boompjes wel voort. Dat er altijd een paar achterblijven is een raadsel, dat we aanvaarden moeten. De wereld zit vol dingen, die we niet begrijpen. Menschen zijn net als boomen en boomen zijn net menschen. En boomen worden oud en groot en onder hun takken speelt zich heel wat af. En daar wordt van verteld. Als de boomen het zelf konden doen, zouden ze van het leven in de zeven tuinen heel wat kunnen vertellen.

Van oneerlijkheid en jaloezie en ongehoorzaamheid, van pret, pret en nog eens pret zonder voldoening, van liefde en wat er op lijkt, van veel wilden groei, die voorkomen had kunnen worden, als inderdaad het jeugdige rijns was gebogen, van oppervlakkigheid en roekeloosheid die het leven arm maken ook op villa’s en in paradijzen.

Er is een jongen, die niet wil en die het huis ontvlucht, een broer, die hem terughaalt, een leven zonder teugel en toom, een tragisch slot in wanhoop en moord, een berusting, die haar naam niet verdient.

Bijgeloof brengt in het leven zijn angsten. De geheimzinnige mevrouw van de Wonnebergen voedt een veete tegen Blankendaal en spint zich in wraakgedachten in. De wonderlijke Fideel staat met haar in contact en Reinier, de onwillige zoon van Blankendaal eveneens. En dit element geeft dan echte romanstof. We krijgen medelijden met al die jonge menschen, die in eigenwijsheid hun eigen leven meenen te kunnen maken. Er zijn aantrekkelijke figuren bij, die wat voor anderen over hebben, die zelfverloochening toonen, Klaartje b.v. en Livia — en ijverige jongelui, die door hun ijver wat bereiken. Sommigen vinden elkaar en